

Çin bitki ressamlığı

FEYZA BETÜL AYDIN

BATI'NIN insan merkezci yaklaşımı, doğayı yalnızca insanların ihtiyacını karşılayacak ürünleri sağlamakla yükümlü bir hizmetçi olarak görüp ağaçlara, dağlara, akarsulara, çiçeklere, hayvanlara yalnızca insan yaşamı için bir dekorasyon vazifesi yüklüyor. Bu bakış açısının aksine Çin'de ise, ideal varoluşa ve hayatın yolu olan Tao'ya tâbi olarak doğayla bütünleşmeyi isteyen "doğaya karşı gösterilen sıra dışı nezaket" bir yaşam tarzı hâline gelmiş vaziyette. Doğayla insanlar arasında oluşan bu sıra dışı ilişkinin yansımalarını Çin sanatında gözleyebiliyoruz.

Bitki ressamlığı Çin'de, tıbbî ya da diğer herhangi pratiklerle ilişkisi olmadan müstakil bir sanat dalı olarak VII. ya da VIII. yüzyıllarda başlamıştır. Temelde, bir Budist sanatıyla ilişkilendirilen Çin bitki ressamlığı X. yüzyılda hayli popüler bir hâle gelmiş, Çin kültürünün zirve noktasına ulaştığı varsayılan Tang Hanedanlığı döneminde de (618-907) saygın bir sanat türü olarak kurumsallaşmıştır. Bunun yanında kuş ve çiçek resimleri de müstakil ve spesifik bir sanat türü olarak kabul görmüşlerdir. Kuş ve çiçek resimlerinin öncüsünün Xu Xi (ö. 975) olduğu düşüncesi yaygındır. Ressam Xu Xi'nun çiçek, meyve ve kuş ressamlığında tüm Çinli ressamlar arasında en meşhuru olduğu söylenir. Çin sanatının geleneksel olarak ayrıldığı iki stilden biri Xieyi, bir diğeri ise Gongbi'dir. Gongbi, Huang Quan'a (903-965) atfedilir. Gongbi, net ve çok ayrıntılı desenlerden oluşan çizgilerle yapılı. Hem dekoratif hem de akademik formları içerir. Xieyi stili ise daha serbest ve kendiliğinden oluşan bir resim türüdür. Her iki stilde de, çizgilerden emin olarak çalışmak gerekir. Resimler çok az renklendirilir.

Çiçek ve bitkilerin nasıl resmedilmesi gerektiği ile ilgili belirlenen dört temel teknik belirlenmiştir: (1) Ana hatların (iskeletin) renklerle doldurulması, (2) İskeletsiz yıkama (ana hatlarla ya da önceki çizimlerle resmetme),

(3) Baimiao yani mürekkep hattı ya da çizgisi (yalnızca mürekkep kullanılarak objenin dış hatları belirlenir. Aynı zamanda beyaz hat tekniği adı da verilir), (4) Düşüncelerin meşki (serbest fırça çalışmasıyla yapılır). Bu tekniklerin, Çin sanat teorisinin ilk kaydı olan Çin resminin altı prensibine, VI. yüzyılda basılan Xie He'nin *Geçmiş Zaman Ressamlarının Sınıflandırılmış Tasnifi* (*Gu Huapin Lu*) kitabına dayandığı ifade edilmektedir.⁵

Sanatçılar sadece çiçeklerin dış güzelliğini tasvir etmezler Çin resminde, aynı zamanda objenin incelikli ruh hâlini ve tavırlarını ifade ederler. Res-

samlar, daha da ileri giderek çiçeklere derin anlamlar yükleyerek onları âdeta, duyguların konakladığı birer meskene dönüştürürler.⁶ Bu durumu açıklayacak en güzel örnek "Dört Soylu Beyefendi" olacaktır: Çin geleneksel resim sanatında binlerce yıldır kullanılan, ressamların nâzenin duruşları ve Çin edebiyatında onlara yüklenen ahlâklı karakterleri dolayısıyla metafor olarak kullanılması dolayısıyla da vazgeçemediği Dört Soylu Beyefendi ya da Dört Prenis ismini verdikleri dört bitki vardır, bunlar erik ağacı çiçekleri, orkide, bambu ve krizantem motifleridir.

Bambunun içinin boş oluşu, hoş-

görüyü ve açık görüşlülüğü simgeler. Onun sapının esnekliği ve gücü, rüzgâr karşısında dik durmasını, kuvvetli sıcaklara dayanmasını, soğuktan etkilenmemesi insanları zorluklar karşısında kırılmaktan koruyan değerleri temsil ettiği gibi, boğumları da insan hayatının devamlılığını da anlatır.

Orkide nadide bir bitki olup, bir kayanın arkası veya bir göl kıyısı gibi gözden uzak yerlerde yetişir. Hassas bir bitki olan orkide, bazı resimlerde gölde saçlarını yıkayan utangaç bir genç kız gibi tasvir edilir. Baskın bir kokusu olmayan bu çiçek, tevazu ve soyluluk için kullanılan bir metafor, bir figürdür.

Sonbaharda açan krizantem, kışın gelişini haber vermesi, gelecek zor kış günlerine meydan okumasıyla tüm olumsuzluklar karşısında sapasağlam duran erdemi temsil eder.

Erik ağacı çiçeklerinin çizimleri, bambu gibi Ming Hanedanı (1368-1644) zamanında, ressamların ustalıklarını gösterdiği bir resim türü olmuştur. Erik ağacı önce yabanî bitki olup, dağ ve tepe eteklerinde yaşayan bir ağaçtır. Daha sonra evlerin bahçelerinde, kış bitmeden ve daha yaprak açmadan muhteşem çiçekler açtığı için yetiştirilmiştir. Erik ağacı kışın yıkıcılığında sunduğu mütevazı çiçekleriyle, edebiyatta iç güzelliği ve tevazuyu simgeleyen bir metafor olarak kullanılır.⁷

Bütün Çin sanatları gibi, Çin resim sanatı da modernleşmenin, Batı sanatının ve dönemin -Japonya ile yaptıkları savaş (1937-45), Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1949'daki kuruluşuyla sona eren iç savaş ve XX. yüzyılın sonu ve XXI. yüzyılın başlarındaki hızlı ekonomik değişimleri de dâhil olmak üzere- siyasî, askerî ve ekonomik mücadelelerinin etkilerini yansıtmaya başlar. 1842'de zorla Batı'ya açılan ve artık varlıklı bir alıcı kitleye sahip olan Şangay, XX. yüzyıla gelindiğinde Çin sanatındaki ilk modern teşebbüslerin yapıldığı bölge olmuştur. Şangay bölgesel stili, 1850'lerde Ren Xiong, Ren Xiong'un takipçisi Ren Yi ve onun takipçisi Wu Changhuo tarafından başlatılmıştır. Bu stil, eski manzara resmi geleneğinden çok daha fazla çiçek ve kuş figürleri üzerine yoğunlaşmış ancak incelikli fırça işlerinden ve ağırbaşlı klâsizmnden ziyade, bu figürlerin dekoratif niteliklerinin, mübalağalı stilizasyonlarının yapılması tercih edilmiştir.⁸

¹ William Brede Kristensen, *The Meaning of Religion*, Springer Science Business Media, 1960.

² <http://www.botanicalartandartists.com/famous-asian-botanical-artists-600-1900.html>

³ Wilfrid Blunt - William Thomas Stearn, "Courier Corporation, 1950", *The Art of Botanical Illustration: An Illustrated History*, s. 162.

⁴ Kader Elveren, "Çin Resim Sanatı", http://www.cinkultur.com/CIN_HAKKINDA/Cin_resim_sanati/

⁵ Daha fazla bilgi için bkz. Clay Lancaster, "Keys to the Understanding of Indian and Chinese Painting: The 'Six Limbs' of Yaohara and the 'Six Principles' of Hsieh Ho", *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, c. 11, S. 2, Special Issue on Oriental Art and Aesthetics, 1952, s. 95-104.

⁶ "Chinese Flower Painting", <http://www.comuseum.com/painting/flower-painting/>

⁷ "Four Gentlemen", <http://www.chinaonlinemuseum.com/painting-four-gentlemen.php>

⁸ "Modern China (Since 1912)", <http://www.comuseum.com/painting/history/modern-china/>

